

LA CONTRASTACIÓ DE L'ACTIVITAT PREDADORA EN ELS GRUPS HUMANS ARCAICS

Jorge Martínez Moreno

Tafonomia: la revolució pendent

Definida pel paleontòleg rus I. A. Efremov (1940) com l'estudi de la transició, en tots els seus detalls, dels organismes des de la biosfera a la litosfera, és innegable que en els últims anys la tafonomia ha tingut un important paper dins de la discussió arqueològica. Aquest interès ha quedat reflectit en diferents debats, potser el més polèmic i de major repercussió ha estat el produït entorn del presumpte estatus «caçador» dels primers homínids. Aquest problema, vinculat amb el rol que exerciren aquests grups protohumans dins de les cadenes tròfiques, transcendeix d'aquest marc per integrar-se dins d'una reflexió d'ordre superior, incidint sobre els models d'organització socio-econòmica d'aquestes comunitats (veure BINFORD 1981, 1988; BUNN; KROLL 1986, 1988; POTTS, 1988).

No és d'estranyar que aquestes discussions s'estiguin mostrant com a rellevants, i que en un futur pròxim s'introdueixin dins la praxi arqueològica habitual. Les observacions tafonòmiques són una eina bàsica d'anàlisi per comprendre el significat del context de deposició d'un registre fòssil. Un registre que a primera vista se'ns mostra com a estàtic, però que darrera d'aquesta aparença es revela com la conseqüència d'una història complexa, durant la qual es pot veure sotmès a múltiples esdeveniments capaços de distorsionar les relacions i les propietats dels seus components (GIFFORD, 1981; MARTÍNEZ, 1993).

Malgrat que aquest principi és acceptat unànimement, en aquests moments es corre el risc d'oblidar que el context arqueològic es compon de múltiples categories d'evidències, tant artefactes com ecofactes, algunes d'ordre mètric, altres només visibles a partir de l'ús de sofisticats aparells microscòpics. Tots aquests materials són susceptibles de ser analitzats des d'una perspectiva tafonòmica, des del moment en què es comporten com a partícules sedimentàries, integrades dins d'una matriu geològica.

La potencialitat d'aquestes investigacions pot veure's compromesa en el futur, si aquest principi es redueix a l'es-

tudi d'una categoria de material concret, desvinculant-lo del seu context. Sota la nostra perspectiva, la tafonomia és una estratègia d'anàlisi global del registre fòssil i no, com han pretès alguns autors, un conjunt de tècniques dirigides a reconèixer evidències sobre el material arqueològic. Un exemple del procedir pel qual advoquem, s'ha exposat en un projecte d'investigació recent dirigit a determinar l'existència d'estructures de tancament de ramats a l'interior dels jaciments neolítics (veure BROCHIER et al., 1992).

En aquest estudi pot observar-se com a partir de la convergència d'informacions provinents de múltiples línies d'investigació, en les quals es tenen en compte les restes faunístiques, les anàlisis sedimentològiques, afegides a la determinació d'altres atributs (polits sobre l'estructura litoarquitectònica), permeten precisar quins són els elements que caracteritzen aquestes construccions. Igualment, l'observació d'edificis similars, encara en funcionament, afegida a una experimentació rigorosa sobre els factors que incideixen en l'enterrament de materials en aquests llocs, es converteixen en eines útils per contrastar una proposició que havia estat emesa com a hipòtesi. La demostració que algunes coves van ser utilitzades com a indrets d'establució haurà de comportar una important reflexió entorn de la funcionalitat d'aquests jaciments, reportant-nos un coneixement més ajustat sobre els sistemes d'organització econòmica i territorial de les primeres societats agrícoles i ramaderes del mediterrani occidental.

L'exemple exposat anteriorment no ha estat seleccionat de forma casual, simplement pretén clarificar el contingut del nostre missatge: la tafonomia és una metodologia de treball amb la qual pretenem precisar la validesa dels enunciatos que constantment emetem entorn al registre arqueològic. En conseqüència, la seva repercussió pertany a la totalitat de les explicacions que realitzem sobre el comportament dels grups humans del passat. Unes explicacions, basades més en les nostres pròpies expectatives que en una contrastació rigorosa de les informacions provinents del registre arqueològic.

És l'actualisme una estratègia d'investigació vàlida?

Acceptant la premissa exposada en les línies anteriors, es fa necessari revisar els principis metodològics sota els quals se sustenta l'anàlisi tafonòmica. La totalitat de persones que treballen sota aquesta perspectiva assumeixen la validesa del principi d'actualisme vinculat amb una perspectiva uniformista de l'univers arqueològic. En altres paraules, les observacions que realitzem en el món actual són rellevants per explicar els fenòmens esdevinguts en el passat, especialment en aquells contextos dels quals no tenim informacions sobre les causes que pogueren originar aquest esdeveniment. En aquesta línia d'investigació, cal ressenyar la importància que tenen les observacions experimentals obtingudes sota condicions controlades, sotmeses a un disseny rigorós de les condicions de replicació. A fi de determinar la pertinença o no de les conclusions obtingudes, és bàsic explicitar el disseny de «l'experiment», una circumstància que no sempre es té en compte.

Aquest advertiment és important de retenir, ja que en els últims anys hem vist proliferar estudis dirigits a conèixer com actuen una sèrie d'agents en el món actual, els quals s'extrapolen al passat per argumentar l'existència d'hipotètics escenaris. En efecte, és temptador pensar que el funcionament dels ecosistemes actuals (ja sigui la sabana africana, ja sigui la tundra àrtica) proporcionen models vàlids per comprendre els entorns ecològics en els quals van viure els grups caçadors-recol·lectors del passat. De la mateixa manera, s'ha considerat lícit aplicar directament i acríticament els principis organitzatius d'aquestes societats «tradicionals», en suposar-se que deurien ser semblants als que van desenvolupar els nostres ancestres. Aquestes i preguntes similars, són la base de molts dels programes etnoarqueològics que s'estan portant a terme en aquests moments sobre diferents tipus de comunitats, tant en societats caçadores-recol·lectores com en pobles agricultors i pastors (veure HUDSON (ed.), 1993).

Aquesta manera de procedir no està exempta de problemes inherents a la utilització de l'analogia actualística com a recurs explicatiu. Aquesta forma de raonament el considerem summament perillós, tal i com va ser advertit en el camp de la paleontologia en qüestionar-se la validesa de la utilització mecànica del principi de transferència ecològica. Malgrat aquesta crítica substancial, dins de l'arqueologia, conscient o inconscientment, caiem en aquest procedir a l'hora de proposar explicacions sobre les formes de vida dels grups humans del passat.

La capacitat explicativa del raonament analògic pot i ha de ser qüestionada, encara que no desestimem la seva validesa heurística. Les informacions que proporcionen els estudis actualístics són enriquidores, en cridar la nostra atenció cap a variables que fins fa poc eren considerades irrelevantes. Però, afegit a aquest potencial informatiu, si aquestes observacions són aplicades mecànicament al registre arqueològic poden ser font d'errors importants.

Proposar que l'analogia és indicativa d'una realitat del passat, suposa assumir que el fenomen actual i el passat

comparteixen una sèrie d'atributs que els converteixen en homòlegs. És força probable que el comportament actual d'una espècie sigui similar al que va desenvolupar en el passat, però això és una presumpció, no una certesa. De la mateixa manera, moltes espècies es caracteritzen per disposar d'un comportament summament flexible, entre aquestes, l'espècie humana així com els seus competidors potencials, els grans carnívors. Aquests estudis han demostrat que la variable «comportament» és conseqüència de múltiples i complexos atributs interrelacionats, i canvis en aquestes condicions poden donar lloc a importants modificacions en les seves pautes d'organització.

D'altra banda, proposar models d'explicació analògics implica negar una de les propietats bàsiques de qualsevol sistema complex: el canvi. Una propietat, d'altra banda, susceptible de ser analitzada des d'una perspectiva arqueològica. Acceptar que les condicions actuals són aplicables al passat suposa negar la dimensió històrica de qualsevol procés. Ni les condicions actuals del Serengeti serveixen *per se* per explicar el marc sobre el qual van actuar els grups pre-humans, ni les societats caçadores-recol·lectores de la costa oest dels Estats Units i el Canadà presenten un grau d'opulència equiparable al que pogueren assolir els grups del Paleolític Superior.

Aquests motius ens porten a considerar que les nostres observacions han d'estar dirigides amb la finalitat de reconèixer atributs homòlegs en el món actual, els quals ens serveixin de clau per poder contrastar la seva presència en el registre arqueològic. Aquest tipus d'investigació, encara que més limitada i menys espectacular que el raonament analògic, presenta un avantatge superior respecte d'aquest, la possibilitat de precisar sense ambigüitats elements que poden ser buscats i contrastats en el registre arqueològic. Encara que, com veurem, aquest tipus d'estudis tampoc proporcionen una resposta definitiva entorn dels problemes de gran complexitat, com és el tema que tractem en aquest article: com van organitzar els grups humans del passat la seva subsistència?

Tafonomia i comportament: qüestions estrictament de fauna?

On ha tingut major incidència l'aplicació de les anàlisis tafonòmiques ha estat en la valoració que va tenir la cacera com a factor clau en les estratègies de subsistència dels grups caçadors-recol·lectors del passat. La ingestió de grasses i proteïnes d'origen animal, tradicionalment ha estat considerada un dels pilars bàsics dins del procés evolutiu humà, reportant-li una sèrie de millores a nivell fisiològic. Aquesta adaptació, per la qual la nostra espècie no està preparada a nivell anatòmic, implicaria un conjunt de correlats que degueren tenir gran incidència a nivell social (veure LEE; DEVORE (eds.), 1968).

Presumptament, la cacera com a mètode d'adquisició de preses comportà una important reorganització del compor-

tament dels primers humans, expressada en termes d'un fort grau de cohesió interna d'aquests grups, els quals basarien la seva subsistència en la consolidació d'incipients sistemes socials organitzats entorn a la divisió sexual del treball i en l'aprovisionament regular d'aliments a tots els components d'aquestes cèl·lules, uns principis similars als observats en els grups de caçadors-recol·lectors actuals (ISAAC, 1978).

L'anomenat model de «consens», va ser fortament criticat durant els anys 80 (entre altres BINFORD, 1981), adduint un conjunt d'inconsistències importants i formulant-se com a hipòtesi alternativa la possibilitat que el carronyerisme de carcasses abandonades fos el sistema d'adquisició bàsic i viable durant gran part del procés evolutiu. Igualment, la seva estratègia alimentària s'orientaria cap a la recol·lecció de regions d'escàs contingut càrnic però riques en medul·la òssia. Aquests homínids basarien la seva subsistència en la recuperació de la medul·la òssia, mentre que la carn va tenir un paper marginal i depenent de l'estat d'abandó de les carcasses després d'haver estat sotmeses a les cadenes tròfiques, en les quals aquests grups devien ser considerats com a carronyers secundaris depenents de les deixalles abandonades pels superpredadors. Segons aquesta proposta, la cacera seria una activitat relativament recent, desenvolupada de forma sistemàtica només a partir de l'aparició de l'*Homo Sapiens* anatòmicament «modern» (BINFORD, 1984).

La discussió entorn al tema de quina va ser la forma d'adquisició d'aquests recursos, bàsics durant gran part de la història evolutiva, l'oposició carronyerisme/cacera, finalment es converteix en una disjuntiva irresoluble. Les dues estratègies potser van tenir un pes igualment important i són desenvolupades per la pràctica totalitat de grans predadors, per la qual cosa és raonable suposar que els grups humans també les van posar a la pràctica, depenent d'una complexa gamma de circumstàncies. El posicionament per una o altra opció ha donat lloc a l'elaboració d'escenaris sustentats sobre explicacions excessivament especulatives, la contrastació arqueològica de les quals ens sembla en molts casos inviable.

Sota la nostra perspectiva, ens sembla més rellevant interrogar-nos sobre el com han estat tractats aquests recursos, una pregunta a la qual sí que podem donar resposta a través de l'estudi dels diferents components del registre arqueològic. A partir de la resolució d'aquesta qüestió inicial serà la forma sota la qual podrem abordar un tema tan controvertit, especialment en aquells contextos temporals en els quals existeixen dubtes raonables sobre la capacitat predadora dels grups humans (NITECKI; NITECKI (eds.), 1987; MARTÍNEZ, 1993).

Mètodes i algunes respostes

Si pretenem reconstruir la base subsistencial dels grups humans arcaics, un dels elements bàsics que ens permeten realitzar inferències són les restes faunístiques. Aquestes ens informen sobre una àmplia gamma de processos, tant d'ordre bioestratègic com diagenètic, que no queden registrats

—o no són tan coneguts— en altres entitats arqueològiques (per ex. exposició a l'acció dels agents atmosfèrics, activitat d'agents biològics). La determinació dels diferents agents susceptibles d'intervenir en la formació d'un dipòsit ajuden a precisar el grau de resolució que presenta aquell registre.

La verificació sobre si va existir o no un accés directe a les preses i en conseqüència a tots els seus recursos alimentaris, especialment carn i medul·la òssia, es converteix en la confrontació d'una sèrie de dades obtingudes a partir del registre faunístic amb informacions provinents d'altres apartats, com la determinació de l'existència d'un instrumental cinegètic, les pautes de mobilitat espacial o els estudis sobre paleodietà. Aquestes evidències han de ser completades amb informacions precises sobre el marc contextual en el qual es recuperen les restes materials, a partir de l'estudi de les distribucions de les activitats portades a terme pels grups humans durant l'ocupació del que anomenem «jaciment arqueològic».

Això implica la necessitat d'integrar les diferents propietats que presenten les restes lítiques i les restes òssies. Des d'aquesta via es fa necessària la reconstrucció de les trajectòries seguides pels objectes arqueològics, enteses com a moviments dins de l'escala espacial i temporal d'aquests components, tant des d'una perspectiva regional on s'inscriu l'assentament com dins del propi jaciment, lloc en el qual convergeixen i queden registrades aquestes informacions.

A través de l'anàlisi de les restes faunístiques podem extreure observacions entorn a un conjunt de propietats bàsiques per començar a interrogar-nos sobre el sistema de caça utilitzat pels grups humans del passat. Aquesta sèrie d'indicadors ens mostren la complexitat que pot tenir aquest procés de treball —l'adquisició de nutrients d'origen animal—, bàsic per comprendre les adaptacions realitzades per les societats caçadores-recol·lectores del passat.

Conscientment, hem obviat el paper que pot tenir la informació etnogràfica en la reconstrucció de les tècniques de cacera. En aquest primer estadi de la nostra investigació, considerem que la descripció dels possibles mètodes de captura han de ser suggerits com a conclusions provisionals. Un cop puguin comparar-se diferents registres faunístics, en els quals els condicionants contextuals siguin coneguts, podem interrogar-nos sobre el com es va produir l'apropiació d'aquests recursos. Un exemple d'aquest procedir podem trobar-lo en la revisió entorn a la noció de «cacera especialitzada» realitzada recentment (veure DAVID; ENLOE, 1993).

Durant la dècada passada hem assistit a un intens debat sobre quins elements permeten caracteritzar el possible «patró» predador humà (un resum es pot trobar a BLASCO, 1992). Aquesta discussió s'ha vertebat en tres línies d'investigació centrals a partir de l'estudi dels patrons de mortalitat, representació anatòmica i patrons de modificació sobre les restes òssies. Aquests estudis ens aporten informacions de qualitat desigual a l'hora de realitzar inferències sòlides entorn al possible rol dut a terme pels grups humans en la creació d'un registre faunístic. Si passem revista als aspectes més rellevants d'aquestes línies d'investigació, veiem que per si so-

les ens proporcionen una resposta parcial i equívoca sobre com definir l'activitat cinegètica, una qüestió que d'entrada qualifiquem de complexa (MARTINEZ, 1993).

Patrons de mortaldat

La distinció clàssica proposada a partir de l'estudi d'edat de mort de les preses, basada en la disjuntiva entre registres catastròfics i atricionals (KLEIN; CRUZ, 1984), s'ha revelat com a excessivament simplista en comprovar-se que existeix una àmplia gamma d'elements imbricats en aquest tipus d'estudis. L'orientació actual entorn a aquestes anàlisis, en les quals es tenen en compte variables com el sexe i l'edat dels animals, permeten interrogar-nos sobre l'entorn social de la presa, així com sobre l'orientació seguida en l'adquisició d'aquests recursos, és a dir, si aquests han estat aportats de forma individualitzada o per contra són diversos els animals abatuts en un únic esdeveniment (veure STINER (ed.), 1991).

La determinació de l'època de mort és una dada d'interès a l'hora d'avaluar qualitativament l'estat general de la presa. Els canvis metabòlics observats en molts herbívors, especialment en el contingut de grassa medul·lar, té un marcat caràcter estacional. Aquest factor sembla tenir un rol important durant la selecció de determinades regions anatòmiques en detriment d'altres, o bé a l'hora de processar preses d'un sexe enfront de l'altre. En conseqüència, les variacions en els registres anatòmics i en els espectres d'edat i sexe no són necessàriament aleatoris, sinó que poden ser conseqüència de decisions depenents de les necessitats nutricionals del predador, ja sigui humà o animal (veure p. e. SPETH; SPIELMAN, 1983).

Representació anatòmica

L'aportació selectiva de regions anatòmiques pot vincular-se amb la logística dels patrons d'organització espacial i social d'aquests grups. El fraccionament que sofreix una presa està condicionat per múltiples factors, no tots de fàcil identificació a nivell arqueològic, però que indubtablement tenen incidència en la configuració dels registres recuperats en els dipòsits arqueològics. S'ha assumit que les diferències en la representació dels registres anatòmics són conseqüència directa dels processos imbricats en la preservació del registre fòssil. Aquests poden afectar zones anatòmiques específiques depenent de variables com l'edat de l'animal i la densitat de la regió òssia, limitant el potencial de conservació dels ossos i conseqüentment la representació anatòmica dels animals que trobem als jaciments (BRAIN, 1981; LYMAN, 1994).

Però no hem d'oblidar que aquest aspecte pot estar relacionat amb diferents variables, entre les quals no s'ha de descuidar la despesa energètica derivada de la realització d'una sèrie d'operacions. La determinació d'aquesta noció pot valorar-se a partir d'informacions com la distància de transport, l'accessibilitat de l'indret on són consumits, el nombre de components que formen la partida de cacera o

els consumidors que conformen un grup, variables que, ho admetem, són de poca visibilitat arqueològica.

Un altre element a retenir és el grau de competència ecològica que es degué establir entre els diferents predadors a l'hora d'aconseguir aquests recursos. Aquests elements es devien tenir en compte a l'hora de prendre decisions referents als factors que incideixen en l'aportació completa o parcial d'una presa (veure BUNN et al., 1987). A priori, les possibilitats poden ser molt variades, podent anar des del transport diferencial de regions anatòmiques a l'assentament fins al trasllat de la unitat de consum al lloc on han estat abatudes.

Patrons de consum

Potser l'aspecte que major interès ha despertat durant aquests últims anys han estat els estudis sobre alteracions en les restes òssies (BONNICHSEN; SORG (eds.), 1992). Aquest interès és relativament sorprenent, màxim si tenim en compte que aquests estudis tenen una llarga tradició dins de l'arqueologia, i fins i tot alguns d'aquests treballs realitzats en les primeres dècades d'aquest segle, al nostre entendre, segueixen tenint una plena vigència (MARTIN, 1907-1910; PEI, 1938).

La rellevància d'aquest tipus d'estudis resideix en què a partir de l'anàlisi de les modificacions, permet relacionar-les amb les diferents operacions realitzades durant el processament d'un animal. Aquests senyals presenten una tipologia variada, i en el cas de l'activitat humana permeten la seva adscripció a activitats o contextos funcionals diferents: des de l'adquisició d'una presa (orificis produïts per projectils) fins a la transferència de porcions òssies des de l'esfera alimentària cap a la tecnològica, utilitzant-se com a instruments de treball.

Durant els treballs relacionats amb l'extracció de la pell, el desmembrament de la carcassa en porcions i en l'extracció de carn i medul·la es produeixen marques, sota la forma d'estries i fractures, que són indicadores de la realització d'aquestes feines i que descriuen el grau de manipulació a la qual es pot veure sotmesa una carcassa (LYMAN, 1994; WHITE, 1992).

Equifinalitat: l'ambigüitat que implica el registre estàtic

A partir de la conjunció dels estudis anteriorment mencionats caldria esperar que el problema de l'estatus caçador en els pre-humans (sota aquesta denominació alguns autors inclouen totes les formes anteriors a l'aparició de l'*Homo sapiens* anatòmicament modern) hauria de ser una qüestió resolta. Lluny de ser una pregunta tancada, el debat continua. I creiem que continuarà en els pròxims anys ja que aquest tipus d'anàlisis i discussions encara no s'ha normalitzat en molts dels jaciments que abracen aquesta àmplia cronologia. Els motius són variats, encara que destacariem un fet significatiu i que sovint s'ha descuidat: la pràctica to-

talitat dels dipòsits són creditors d'una història tafonòmica complexa.

Tal i com s'ha advertit, desgraciadament les «pompeies» arqueològiques són extraordinàriament rares. La majoria de jaciments són trampes sedimentàries en les quals es produeixen una sèrie complexa d'esdeveniments i fenòmens, alguns dels quals comencem a conèixer en aquests moments. Aquesta propietat configura la forma en què se'ns presenta el registre, en la majoria de casos podem admetre que es tracta de palimpsests de duració indeterminada, però que assumim com a contextos que s'han format durant llargs períodes temporals (VILLA; COURTIN, 1983).

Un altre factor important a tenir en compte és que alguns agents biològics són susceptibles d'originar acumulacions faunístiques que aparentment són similars. Especialment, aquest problema va ser la base sobre la qual es va sustentar la crítica tafonòmica realitzada durant els anys vuitanta (veure BINFORD, 1980; BRAIN, 1980). En l'actualitat aquesta perspectiva està superada i la majoria d'investigadors treballen amb marcs conceptuals més amplis, el que s'ha anomenat treball amb hipòtesis múltiples. Sota aquesta premissa s'assumeix que els agents que intervenen en la formació d'una acumulació faunística poden ser diversos i ha de valorar-se la seva incidència. En aquest sentit, cada jaciment és un exemple únic de possibles combinacions de processos i agents modificadors.

Aquesta noció de complexitat, en un primer moment, podria mitigar l'interès per aquests estudis ja que ens portaria a prendre postures escèptiques, que impossibilitarien la jerarquització de la incidència que exerceixen els diferents agents sobre un mateix conjunt. Indirectament, aquesta afirmació comportaria la presumpció que seria improbable donar una resposta definitiva entorn al problema de les estratègies de captació de recursos alimentaris i la seva incidència sobre l'organització social. Aquesta línia argumental ha de ser rebutjada.

La variabilitat formal amb què es presenten els espectres acumulats per diferents agents estan indicant que en un futur seran necessaris. En aquests moments existeixen arguments sòlids amb els quals poder abordar aquest problema concret. Des de la nostra perspectiva, per analitzar l'activitat predadora humana considerem que els arguments més sòlids podem extreure'ls a partir de l'anàlisi dels patrons de processament entesos com la suma de processos de treballs que es relacionen amb l'aprofitament integral d'una presa. Si es pot demostrar que existeix un important grau de manipulació humà sobre un conjunt osteològic estem descriuint un escenari que deixarà de ser ambigu.

Això no implica acceptar postures indefensables, tal i com s'han emes en alguns jaciments. La descripció d'algunes evidències no determina necessàriament l'acció antròpica sobre un conjunt. Segons creiem, i en el futur esperem poder contrastar aquesta afirmació, quan un conjunt osteològic és resultant de l'activitat humana, aquesta haurà de donar lloc a una sèrie de modificacions importants que es traduiran en un patró d'alteracions qualitatives reconeixibles.

En aquest sentit, la quantificació d'aquestes modificacions es converteix en una eina bàsica per poder descriure una sistemàtica que considerem que ha de ser homogènia, complexa i coherent, tal i com és el comportament humà.

No és d'estranyar que en els pròxims anys assistim a un intens debat centrat en qüestions arqueozoològiques que creiem superades: determinació del nombre d'individus representats en una mostra, relacions entre nombre de restes i nombre d'individus, etc. (vegeu les aportacions de J. ENLOE i L. BARTRAM en aquest mateix dossier). Malgrat que són problemes clàssics dins de la pràctica quotidiana, resideixen en el rerefons de la pregunta: com podem establir comparacions fiables entre entitats arqueològiques diferents?

Com a reflexió final, considerem que en aquests moments hem de seguir investigant en l'entorn i els límits de la metodologia d'anàlisi de les restes faunístiques, amb la finalitat de precisar les nostres observacions. Aquest és un pas previ per poder donar un salt teòric qualitatiu que ens permeti abandonar definitivament molts dels llasts i pressupostos implícits en els estudis de fauna, així com en les reconstruccions que s'han elaborat sobre el comportament dels grups caçadors-recol·lectors del passat.

Agraïments

Aquesta reflexió és fruit de múltiples discussions que van prendre forma definitiva en un treball nostre anterior (MARTÍNEZ, 1993), i en la qual van tenir un paper actiu moltes persones a les quals dec gran part de les idees que he exposat en les línies anteriors. Voldria deixar patent al meu agraïment per l'ajuda que m'han brindat al llarg de tota aquesta discussió a Paola Villa, Jordi Estévez, Rafael Mora, Francine David i James Enloe.

Igualment vull agrair als editors de *Cota Zero* l'oportunitat que m'han ofert d'exposar-les en aquesta revista.

ABSTRACT

Contrasting predatory activity in archaic human groups

In recent years we have assisted to the explosion of the taphonomic analysis applied to the study of faunal remains, which are specially related to behavioral reconstruction of the first human groups. Under this point of view, Taphonomy will just consist of the application of a number of techniques or «knowledge» upon a specific category from the archaeological evidence: bone remains. This perspective is too restrictive. Contrary, we suggest that Taphonomy is a methodological tool, and we have to use it to analyze and contrast our hypothesis about the depositional environment where archaeological record is integrated. From this initial reflection, we would precise the validity of our inferences upon different aspects, including the organization of subsistence tasks in past human societies.

RESUMEN

El contraste de la actividad predatora en los grupos humanos arcaicos

En los últimos años hemos asistido a la explosión de los análisis tafonómicos vinculados a los estudios faunísticos, que se relacionan especialmente con la reconstrucción del comportamiento de los primeros grupos humanos. Bajo esta óptica, la tafonomía consistiría en la aplicación de una serie de técnicas o «saber» sobre una categoría concreta de la evidencia arqueológica: los restos óseos. Esta perspectiva la consideramos restrictiva. Por contra, propugnamos que la tafonomía es ante todo una herramienta metodológica con la cual poder abordar y contrastar las hipótesis que emitimos sobre el entorno de deposición en el que se integra el registro arqueológico. A partir de esta reflexión inicial, podremos precisar la validez de nuestras inferencias sobre diferentes aspectos, entre ellos, la organización de las tareas de subsistencia de las sociedades humanas del pasado.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BINFORD, L. R. (1981) *Bones: Ancient Men and Modern Myths*. Academic Press. Nova York.
- BINFORD, L. R. (1984) *Faunal Remains from Klasies River Mouth*. Academic Press. Nova York.
- BINFORD, L. R. (1988) «Fact and fiction about the *Zinjanthropus* Floor. Data, arguments and interpretations». *Current Anthropology*, 29, pp. 123-135.
- BLASCO, M. F. (1992) «Tafonomía y Prehistoria. Métodos y procedimientos de investigación». *Monografías Arqueológicas*, 36. Saragossa.
- BLUMENSCHINE, R. J. (1986) *Early Hominids Scavenging Opportunities*. B.A.R. International Series 283. Londres.
- BONNICHSEN, R.; SORG, M. (eds.) (1989) *Bone Modification*. Center for the Study of Early Man.
- BRAIN, C. K. (1981) *The Hunters or the Hunted? A Introduction to African Cave Taphonomy*. Chicago: University Press.
- BROCHIER, J. E. et al. (1992) «Shepherds and sediments: Geo-ethnoarchaeology of pastoral sites». *Journal of Anthropological Archaeology*, 11, pp. 47-102.
- BUNN, T. H.; KROLL, E. (1986) «Systematic butchery by Plio-Pleistocene hominids at *Olduvai Gorge*, Tanzania». *Current Anthropology*, 27, pp. 431-452.
- BUNN, T. H.; KROLL, E. (1988) «Reply to: Fact and fiction about the *Zinjanthropus* Floor. Data, arguments and interpretations». *Current Anthropology*, 29, pp. 135-149.
- BUNN, T. H. et al. (1988) «Variability in bone assemblage formation from *Hadza* hunting, scavenging and carcass processing». *Journal of Anthropological Archaeology*, 7, pp. 412-457.
- CLARK, J. D. (ed.) (1991) *Cultural Beginnings. Approaches to Understanding Early Hominids life-ways in the African Savanna*. Rudolf Habel.
- CLUTTON-BROCK, J.; GRIGSON, C. (eds.) (1983) *Animals and Archaeology I. The Hunters and their Prey*. B.A.R. International Series 163.
- DAVID, F.; ENLOE, J. G. (1993) «L'exploitation des animaux sauvages de la fin du Paléolithique moyen au Magdalénien». *Exploitation des Animaux Sauvages a travers le Temps*, pp. 29-48.
- EFREMOV, I. A. (1940) «Taphonomy: a new branch of Paleontology». *Pan American Geologist*, 74, pp. 81-93.

GAMBLE, C. (1986) *The Paleolithic Settlement of Europe*. Cambridge University Press.

GIFFORD, D. P. (1981) «Taphonomy and Palaeoecology: a critical review of archaeology's sister discipline», dins SCHIFFER (ed.) *Advances in Archaeological Method and Theory*, vol 4, pp. 77-101. Academic Press.

HUDSON, J. (ed.) (1993) *From Bones to Behavior. Ethnoarchaeological and Experimental Contributions to the Interpretation of Faunal Remains*. Center For Archaeological Investigations. Southern Illinois University at Carbondale. Ocasional Paper, núm. 21.

ISAAC, G. L. (1978) «Food sharing and human evolution: Archaeological evidence from the Plio-Pleistocene of East Africa». *Journal of Anthropological Research*, 34, pp. 311-325.

INGOLD, T. (1987) *The Appropriation of Nature. Essays on Human Ecology and Social Relations*. University Iowa Press.

KLEIN, R. G.; CRUZ-URIBE, K. (1984) *The Analysis of Animal Bones from Archaeological Sites*. Chicago: Chicago University Press.

LEE, R.; DEVORE, I. (eds.) (1968) *Man the Hunter*. Chicago: Aldine.

LYMAN, R. L. (1994) *Vertebrate Taphonomy*. Cambridge: Cambridge University Press.

MARTIN, H. (1907-1910) *Recherches sur l'Evolution du Mousterien dans le Gisement de la Quina (Charente)*. Paris: Schleider Frères.

MARTÍNEZ, J. (1993) *Tafonomía y subsistencia. Aproximación metodológica para la verificación de la caza en las comunidades cazadoras-recolectoras del Pleistoceno*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Tesi de llicenciatura inèdita.

NITECKI, M. H.; NITECKI, D. V. (eds.) (1987) *The Evolution of Human Hunting*. Plenum Press.

PEI, W. C. (1938) «Le Rôle des Animaux et des Causes Naturelles dans la Cassure des Os». *Palaeontologia Sinica*, 7.

POTTS, R. B. (1988) *Early Hominids Activities at Olduvai*. Aldine de Gruyter.

STINER, M. (ed.) (1991) *Human Predators and Prey Mortality*. Westview Ed.

SPEITH, J. D.; SPIELMAN, K. A. (1983) «Energy source, protein metabolism and hunter-gatherer subsistence strategies». *Journal of Anthropological Archaeology*, 2, pp. 1-31.

VILLA, P.; COURTIN, J. (1983) «The interpretation of stratified sites. A view from underground». *Journal of Archaeological Science*, 10, pp. 267-281.

WHITE, T. D. (1992) *Prehistoric Cannibalism at Mancos SMTUMR-2346*. Princeton University Press.

Jorge MARTÍNEZ és un arqueòleg analista que ha centrat la seva línia d'investigació especialment en la valoració de la història tafonòmica a la qual estan sotmesos aquest tipus de materials. Especialment, els seus interessos passen per l'estudi de conjunts faunístics recuperats en jaciments del Paleolític Inferior i Mitjà. És professor associat del Departament d'Història de les Societats Pre-capitalistes i Antropologia Social de la Universitat Autònoma de Barcelona.